

III. ÚS 2173/10

Pakliže se posuzovaná věc z hlediska vymezení rozhodné materie, jakož i otevřeného výkladového sporu, zcela identifikuje se ústavní stížností, o níž Ústavní soud již dříve rozhodl nálezem sp. zn. III. ÚS 939/10 ze dne 3. 8. 2010 (v němž dospěl k závěru, že "organizační jednotka Československé státní dráhy, Správa přepravních tržeb se sídlem v Bratislavě, nebyla zaměstnavatelem stěžovatelky, neboť nikdy neměla právní subjektivitu, která by jí umožnila uzavřít s ní pracovní smlouvu. Zaměstnavatelem vždy byly Československé státní dráhy, jejichž sídlo bylo na území České republiky. Podle [čl. 20 odst. 1](#) Smlouvy jsou proto všechny doby pojištění (zabezpečení), jež stěžovatelka získala do 31. prosince 1992, dobami pojištění (zabezpečení) České republiky, nikoli Slovenské republiky"), uplatní se jeho důsledky vzhledem k [čl. 89 odst. 2](#) Ústavy i zde. Činí se tak - vzhledem k tomu, že Ústavní soud rozhoduje konkrétní věc - v té míře, v níž reflektují rozhodné souvislosti jejího výkonu práce a Ústavním soudem stabilně traktované zásady posuzování kauz tzv. "slovenských důchodů", a není jimi předjímán celkový výsledek stěžovatelčina "důchodového" sporu.

Česká republika

NÁLEZ

Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Jana Musila soudce zpravodaje Vladimíra Kůrky a soudce Jiřího Muchy ve věci ústavní stížnosti stěžovatelky B. B., zastoupené Mgr. Antonínem Novákem, advokátem se sídlem v Olomouci, Pavečákova 6/11, proti usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 6. 2010 č. j. [4 Ads 57/2010-116](#), rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 12. 11. 2009 č. j. [18 Ca 192/2007-81](#), a rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 6. 2009 č. j. [4 Ads 152/2008-69](#), takto:

Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 6. 2010 č. j. [4 Ads 57/2010-116](#), rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 6. 2009 č. j. [4 Ads 152/2008-69](#), rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 12. 11. 2009 č. j. [18 Ca 192/2007-81](#), a rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze dne 6. 8. 2007 č. 475 923 150/428, se zrušují.

Odůvodnění :

Ve včas podané ústavní stížnosti, která i jinak splňuje náležitosti ústavní stížnosti stanovené zákonem č. [182/1993 Sb.](#), o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákonem o Ústavním soudu"), stěžovatelka navrhl, aby pro porušení [čl. 3](#), [čl. 30 odst. 1](#) a [čl. 36](#) Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listiny"), byla zrušena v záhlaví označená rozhodnutí obecných soudů, vydaná v řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu.

Z obsahu ústavní stížnosti a vyžádaného spisu Krajského soudu v Ostravě sp. zn. [18 Ca 192/2007](#) se podává následující.

Rozhodnutím žalované České správy sociálního zabezpečení ze dne 6. 8. 2007 č. 475 923 150/428, byl stěžovatelce přiznán starobní důchod od 1. 1. 2006 dle zákona č. [155/1995 Sb.](#), o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a dle čl. 46 odst. 2 Nařízení Rady EHS č. 1408/71 ve výši 3 035 Kč s odůvodněním, že doba zaměstnání získaná do 31. 12. 1992 (od 1. 9. 1962 do 31. 12. 1992) spadá na základě čl. 20 odst. 1 Smlouvy mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o sociálním zabezpečení uveřejněnou pod č. [228/1993 Sb.](#), uvedené v příloze III. zmíněného Nařízení Rady EHS (dále jen "Smlouvy"), k zhodnocení do působnosti Sociální pojišťovny Slovenské republiky. Podle žalované (ve smyslu jejího vyjádření k podané žalobě) bylo přitom ve smyslu čl. 20 odst. 1 Smlouvy a čl. 15 Správního ujednání o provádění smlouvy (dále jen "Správního ujednání") rozhodujícím kritériem pro hodnocení doby zaměstnání sídlo zaměstnavatele stěžovatelky ke dni 31. 12. 1992 zapsané v obchodním rejstříku, jímž byly Československé státní dráhy Olomouc, Správa přepravních tržeb, Ředitelství Bratislava, Klemensova ul. č. 8, Slovenská republika.

Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 26. 6. 2008 č. j. 18 Cad 192/2007-29, rozhodnutí žalované zrušil a věc jí vrátil k dalšímu řízení. Podle soudu bylo pro posouzení věci rozhodující, že v úplném výpisu z obchodního rejstříku vedeného Městským soudem v Praze, oddíl ALX, vložka 302, byla uvedena obchodní firma Československé státní dráhy se sídlem Na Příkopě 33, Praha 1, s datem zápisu 1. 7. 1989 a s datem výmazu 25. 3. 1993; v tomto úplném výpisu pak byla 19. 2. 1990 jako organizační složka zapsána "kontrola přepravních tržeb Bratislava" s datem výmazu 26. 4. 1991, a to se sídlem na adrese Bratislava, Februárového vítězství 96 a posléze Bratislava, Klemensova 8. Jiné správy přepravních tržeb nejsou v úplném výpisu na území České ani Slovenské republiky uvedeny. Konstatoval tudíž, že i kdyby bylo možné vycházet z toho, že uvedená "správa přepravních tržeb" měla být zaměstnavatelem žalobkyně k 1. 1. 1993, pak organizační složka o tomto názvu v takovém znění v obchodním rejstříku nikdy zapsána nebyla, a nadto "kontrola přepravních tržeb Bratislava" byla jako "tato složka ... z obchodního rejstříku evidentně vymazána již dne 26. 4. 1991". Uzavřel proto, že k datu 1. 1. 1993 bylo sídlo zaměstnavatele stěžovatelky v Praze 1, Na Příkopě 33, tedy na území České republiky, přičemž jejím pracovištěm byla "kontrola přepravních tržeb v Olomouci, tj. pracoviště v rámci ČSD - střední dráha v Olomouci". Za této situace nebyl postup podle čl. 46 odst. 2 Nařízení Rady (EHS) č. [1408/71](#), spočívající v tzv. dílčení starobního důchodu, namístě.

Ke kasační stížnosti České správy sociálního zabezpečení Nejvyšší správní soud rozsudkem ze dne 16. 6. 2009 č.j. [4 Ads 152/2008-69](#), rozhodnutí krajského soudu zrušil a věc mu vrátil k novému projednání. S odvoláním na právní názor vyjádřený v předchozím rozsudku ze dne 28. 5. 2009 sp. zn. [6 Ads 14/2009](#) uvedl, že stěžovatelka ke dni rozdělení československé federace pracovala u Československých státních drah (dále též i "ČSD"), jejichž vznik, postavení, právní poměry, činnost, vnitřní členění a hospodaření byly (k tomuto dni) upraveny v zákoně č. [68/1989 Sb.](#), o organizaci Československé státní dráhy, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o ČSD"), jejich sídlo bylo v Praze, zapisovala se do podnikového rejstříku a členila se na ústřední ředitelství ČSD, organizační jednotky, Drážní správní úřad a Státní drážní technickou inspekci. Organizační jednotky, u kterých to určil statut ČSD, přitom mohly v určeném rozsahu vystupovat v právních vztazích jménem ČSD a zapisovaly se do podnikového rejstříku. Statut státní organizace Československé státní dráhy (dále jen "Statut") schválený 12. 12. 1989 Federálním ministerstvem dopravy a spojů pak stanovil, že sídlo ČSD je na adrese Na Příkopě 33, Praha 1, později na adrese Nábřeží Ludvíka Svobody 1222, Praha 1. Statutem byla zřízena i účelová organizační jednotka ČSD, Kontrola přepravních tržeb se sídlem v Bratislavě, která byla zapsána v podnikovém rejstříku od 19. 2. 1990 na adrese Februárového vítězství 96, Bratislava, a od 12. 12. 1990 Klemensova 8, Bratislava. Změnou Statutu schválenou dne 21. 2. 1991 byla tato účelová organizační jednotka ze seznamu vnitřních složek ČSD vypuštěna a místo ní byla zřízena nová účelová organizační jednotka ČSD, Správa přepravních tržeb se sídlem v Bratislavě; v návaznosti na tuto změnu Statutu byla účelová organizační jednotka Kontrola přepravních tržeb Bratislava vymazána z podnikového rejstříku ke dni 26. 4. 1991 a místo ní byla ke stejnému dni do podnikového rejstříku zapsána účelová organizační jednotka Správa přepravních tržeb Bratislava; tento zápis v podnikovém rejstříku se přitom od 1. 1. 1992 považoval za zápis v obchodním rejstříku. Z obchodního rejstříku pak byla uvedená účelová organizační jednotka vymazána z důvodu zániku ČSFR a následného vzniku dvou samostatných státních podniků až dne 25. 3. 1993.

Jelikož bylo v řízení prokázáno, že stěžovatelka (dle evidenčního listu důchodového zabezpečení za dobu od 1. 1. 1990 do 31. 12. 1992) pracovala ke dni rozdělení ČSFR u Správy přepravních tržeb Olomouc, která spadala pod účelovou organizační jednotku (složku) ČSD Správa přepravních tržeb, Ředitelství Bratislava, adresa Bratislava, Klemensova 8, je podle Nejvyššího správního soudu nutno tuto adresu podle čl. 15 odst. 1 Správního ujednání pokládat za sídlo jejího zaměstnavatele, situované tím na území Slovenské republiky; doba pojištění žalobkyně získaná přede dnem rozdělení ČSFR je pak ve smyslu čl. 20 odst. 1 Smlouvy považována za slovenskou dobu pojištění a za toto období přiznal stěžovatelce starobní důchod také slovenský nositel důchodového pojištění.

Pakliže by se za doby zabezpečení získané před zánikem ČSFR považovaly doby zabezpečení toho smluvního státu, na jehož území takto vnitřně strukturovaná právnická osoba měla své ústředí, pak by ustanovení čl. 15 odst. 1 Správního ujednání postrádalo jakýkoliv smysl, uvedl Nejvyšší správní soud, "neboť by nedopadalo na žádný případ". Podle soudu rovněž není rozhodné, že organizační jednotky zapsané do podnikového rejstříku neměly právní subjektivitu, jelikož "organizační složka právnické osoby byla totiž Smlouvou ... a Správním ujednáním vymezena pro účely stanovení nositele důchodového zabezpečení za doby zabezpečení získané přede dnem rozdělení ČSFR územně a nikoliv funkčně, takže z hlediska určení zaměstnavatele u ČSD není významná jejich právní subjektivita, nýbrž sídlo jejich příslušné organizační složky, které se zapisovalo do podnikového (obchodního) rejstříku".

Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 12. 11. 2009 č. j. 18 Ca 192/2007-81 poté žalobu stěžovatelky zamítl, vázán (výše uvedenými) právními názory Nejvyššího správního soudu.

Proti rozsudku krajského soudu podala stěžovatelka (opět) kasační stížnost, kterou Nejvyšší správní soud usnesením ze dne 2. 6. 2010, č. j. [4 Ads 57/2010-116](#), odmítl jako nepřijatelnou s poukazem na ustanovení [§ 104 odst. 3 písm. a\)](#) s. ř. s. s odůvodněním, že stěžovatelka nenamítla, že by se krajský soud neřídil jeho závazným právním názorem, vysloveným v kasačním rozhodnutí.

Současně s podanou kasační stížností napadla stěžovatelka rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 12. 11. 2009, č. j. 18 Ca 192/2007-81, i ústavní stížností, již Ústavní soud usnesením sp. zn. I. ÚS 305/10 ze dne 7. 4. 2010 odmítl jako nepřipustnou se zřetelem k principu subsidiarity ústavněprávního přezkumu; současně stěžovatelce sdělil, že lhůta k "eventuálnímu" podání ústavní stížnosti i proti předcházejícímu rozhodnutí krajského soudu počne běžet až dnem doručení rozhodnutí Nejvyššího správního soudu o této (v pořadí druhé) kasační stížnosti.

Stěžovatelka v nyní podané ústavní stížnosti považuje rozhodný závěr Nejvyššího správního soudu, jímž zavázal v dalším řízení i krajský soud za chybný a účelový. S poukazem na znění čl. 20 odst. 1 a čl. 15 Správního ujednání, jež hovoří o "sídlu zaměstnavatele", jakož i na právní úpravu ustanovení § 8 odst. 1, 2 zákoníku práce v tehdy platném znění, namítá, že organizační jednotka mohla být zaměstnavatelem toliko za předpokladu, pokud tak stanoví zvláštní předpis, jímž zde mohl být zákon o ČSD či Statut, ten však organizačním jednotkám podniku právní subjektivitu v pracovněprávních vztazích nepřiznal, a tudíž tyto organizační jednotky nemohly mít ani postavení "zaměstnavatelské organizace", a nic na tom nezměnil ani zápis organizační jednotky do podnikového rejstříku. Důsledkem toho, že jejím zaměstnavatelem v době rozdělení ČSFR tedy byly Československé státní dráhy se sídlem v Praze. Nejvyšší správní soud podle stěžovatelky nerespektuje ani vlastní precedenci; ve věci sp. zn. [6 Ads 75/2004](#) totiž dospěl při řešení "konkrétního případu k obecnému závěru, že zaměstnavatelem pracovníků Československých státních drah je ... právě tato organizace ... jako celek". Stěžovatelka též připomíná, že postup ČSSZ ve skutkově shodných případech jejich kolegů, kteří byli jako zaměstnanci drah zařazeni na stejném úseku, je naprosto rozdílný, a pokud Nejvyšší správní soud jej toleruje, dopouští se nejen porušení ústavně zaručených práv na hmotné zabezpečení ve stáří, ale i porušení zásady zákazu diskriminace. V doplnění stížnosti pak poukázala na nálezy Ústavního soudu ve věci sp. zn. III. ÚS 939/10, ve kterém je posuzována shodná problematika, a to v souladu s jí prosazovanými názory.

Krajský soud v Ostravě ve svém vyjádření k ústavní stížnosti uvedl, že při svém rozhodování byl (po zrušení předcházejícího rozsudku v řízení o kasační stížnosti) vázán právním názorem vysloveným v kasačním rozhodnutí Nejvyššího správního soudu.

Nejvyšší správní soud pak konstatoval, že "v mezidobí" Ústavní soud nálezem ze dne 3. 8. 2010, sp. zn. III. ÚS 939/10 zrušil rozhodnutí žalovaného správního orgánu a soudů, jež vycházely ze stejného právního názoru jako senát rozhodující v nyní napadené věci, a s poukazem na [čl. 89 odst. 2](#) Ústavy a precedenční závaznost nálezu Ústavního soudu (viz čl. 59 a násl. nálezu sp. zn. IV. ÚS 301/05) proto navrhl, aby i nyní ústavní stížností napadená rozhodnutí žalovaného správního orgánu a soudů byla zrušena. Současně vyslovil přesvědčení, že posouzením sídla ČSD ke dni 31. 12. 1992 nezasáhl do výkladu Ústavního soudu týkajícího se otázky tzv. česko-slovenských důchodů, neboť v této věci šlo o právní otázku, jež byla v rozhodnutích Nejvyššího správního soudu projednávána poprvé, přičemž stanovení sídla zaměstnavatele žadatele o dávku považoval za základní a výchozí pro další postup ve věci.

Česká správa sociálního zabezpečení ve vyjádření k ústavní stížnosti uvedla, že stejně jako Sociální pojišťovna v Bratislavě při výkladu rozhodných ustanovení čl. 20 Smlouvy a čl. 15 odst. 1 Správního ujednání po celou dobu účinnosti Smlouvy vycházela z územního hlediska, kdy při stanovení příslušnosti k hodnocení doby zabezpečení získané před 1. 1. 1993 bylo rozhodující sídlo zaměstnavatele, a měl-li tento zaměstnavatel odštěpné závody či organizační složky, pak jejich sídlo zapsané v obchodním rejstříku. Současně si je však vědoma závažnosti posuzované otázky, kdy proti sobě stojí veřejný zájem na zachování stávajícího výkladu čl. 15 odst. 1 Správního ujednání (jenž byl z pohledu jejího hlediska dosud natolik jednoznačný, že neměla důvod uvažovat o jiné interpretaci) a důchodový nárok stěžovatelky, jež fakticky po celý svůj produktivní život vykonávala svou pracovní činnost na území České republiky.

V replice k těmto vyjádřením stěžovatelka setrvala na dosud uplatněné argumentaci a navrhla, aby Ústavní soud rozhodl v souladu s petitem podané ústavní stížnosti.

Jelikož od ústního jednání nebylo možné očekávat další objasnění věci, Ústavní soud se souhlasem účastníků od jednání upustil ([§ 44 odst. 2](#) zákona o Ústavním soudu).

Ústavní soud je podle [čl. 83](#) Ústavy soudním orgánem ochrany ústavnosti a tuto svoji pravomoc vykonává mimo jiné tím, že ve smyslu jejího čl. 87 odst. 1 písm. d) rozhoduje o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod [srov. též [§ 72 odst. 1 písm. a\)](#) zákona o Ústavním soudu]. Není součástí soustavy obecných soudů a není ani povolán k instancnímu přezkumu jejich rozhodnutí. Jeho pravomoc je založena výlučně k přezkumu z hlediska dodržení principů ústavněprávních, tj. zda v řízení (rozhodnutím v něm vydaným) nebyly dotčeny předpisy ústavního pořádku chráněná práva nebo svobody jeho účastníka.

V dané věci je rozhodné, že nyní posuzovaná ústavní stížnost se jak z hlediska vymezení rozhodné materie, tak i otevřeného výkladového sporu, zcela identifikuje s ústavní stížností, o níž Ústavní soud již dříve rozhodl, a to jmenovitě - již výše zmíněným - nálezem sp. zn. III. ÚS 939/10 ze dne 3. 8. 2010, jímž ústavní stížnosti tamní stěžovatelky vyhověl a napadená rozhodnutí soudů a žalovaného správního orgánu zrušil.

To je významné potud, že tam vyslovené závěry se uplatní i v dané věci; není totiž důvodu se od nich zde jakkoliv odchýlit, neboť závaznost vykonatelných nálezů ve smyslu [čl. 89](#)

odst. 2 Ústavy zásadně dopadá i do rozhodovacích poměrů Ústavního soudu samého.

Nyní ústavní stížností napadená rozhodnutí tedy trpí stejným ústavněprávním deficitem, který byl identifikován ve shodné věci jiného účastníka, pročež na příslušné (výše označené) rozhodnutí Ústavního soudu, resp. jeho odůvodnění, zde postačí již jen odkázat, jelikož je účastníkům řízení znám.

Připomíná se ovšem, že tyto závěry - vzhledem k tomu, že Ústavní soud rozhoduje konkrétní věc - se promítají do stěžovatelčiných poměrů v té míře, v níž reflektují rozhodné souvislosti jejího výkonu práce (jak byly shora popsány), jakož i Ústavním soudem stabilně traktované zásady posuzování kauz tzv. "slovenských důchodů", a není jimi předjímán celkový výsledek stěžovatelčina "důchodového" sporu.

Z důvodů uvedených výše je namístě uzavřít, že napadeným rozhodnutím Krajského soudu v Ostravě a jemu předcházejícím kasačním rozhodnutím Nejvyššího správního soudu byla základní ústavně zaručená práva stěžovatelky zakotvená v čl. 3, čl. 30 a čl. 36 odst. 1 Listiny v skutku porušena.

Se zřetelem k hledisku procesní ekonomie, jakož i skutečnosti, že protiústavní zásah do základních práv a svobod stěžovatelky byl založen již správním rozhodnutím, Ústavní soud vztáhl důvody kasace i na rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze dne 6. 8. 2007, č. 475 923 150/428 (stejně jako učinil Ústavní soud ve věci sp. zn. III. ÚS 939/10).

Ačkoliv napadené usnesení Nejvyššího správního soudu o odmítnutí kasační stížnosti pro nepřípustnost podle § 104 odst. 3 písm. a) s. ř. s. je rozhodnutím z ústavněprávních hledisek bezpochyby správným, neboť soud v skutku nemohl podanou kasační stížnost v rozhodné době posoudit jinak, zvolil Ústavní soud i zde cestu jeho odstranění, coby důsledek kasace rozhodnutí předcházejících, neboť samo o sobě logicky i procesně již nemůže obstát.

Na tomto základě Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl a usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 6. 2010 č. j. 4 Ads 57/2010-116, rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 6. 2009 č. j. 4 Ads 152/2008-69, rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 12. 11. 2009 č. j. 18 Ca 192/2007-81, a rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze dne 6. 8. 2007 č. 475 923 150/428, podle ustanovení § 82 odst. 1, odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu zrušil.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 10. května 2012

Jan Musil v. r.

předseda senátu